

Opbrengstgericht werken Kansen en valkuilen

Panama conferentie

Guuske Ledoux
Kohnstamm Instituut, UvA
19 januari 2011

Inhoud

- Achtergronden en omschrijving
- Wat doen scholen al?
- Voordelen
- Vormen van analyse van leerresultaten
- Bieden referentieniveaus houvast?
- Van analyse naar verbeteren

Achtergronden

- Kwaliteitsagenda OCW: accent op opbrengstgericht werken en basisvaardigheden
- Inspectie: evalueren van de onderwijsopbrengsten ligt aan de basis van onderwijsverbetering
- Onderzoek: feedback geven verhoogt de prestaties, bij leerlingen en leraren

What's in a name?

- Alle onderwijs is opbrengstgericht....
- Het gaat om: verzamelen en gebruiken van gegevens over leerresultaten om onderwijs te sturen of te verbeteren
- Betere term: meetgestuurd onderwijs of evaluatiegericht onderwijs
- Essentie: de evaluatieve cyclus

De evaluatieve cyclus

- 1. *vastleggen van doelen en standaarden*
- 2. *verzamelen van informatie*
- 3. *registreren*
- 4. *interpreteren*
- 5. *beslissingen nemen*

Onderzoek inspectie

- *Opbrengstgerichte scholen hebben betere leerresultaten*
- *Wat doen ze meer/beter:*
 - *systematisch evalueren*
 - *hoge verwachtingen, goed leerstofaanbod*
 - *differentiatie en procesgerichte feedback*
 - *goede analyse problemen zorgleerlingen*

Wat doen scholen al?

- Analyses vooral gericht op individuele zorgleerlingen
- Analyses op groeps- en schoolniveau vaker op zwakke scholen; 'voldoende' scholen zijn luie scholen?
- Analyses op groepsniveau vaak niet door leerkrachten zelf

Welke slag nog maken?

- Betere analyse van beschikbare gegevens
- *Alle* leerlingen in beeld
- Open bespreken binnen het team, de bouw
- Doelen stellen, op alle niveaus (leerling, groep, school, bestuur) *en evalueren*
- Collectief leren, elkaar ondersteunen

Wat zijn de voordelen?

- Sterker bewustzijn eigen onderwijskwaliteit
- Nauwkeuriger zicht op zwakke plekken
- Voorkomt ongemerkte niveaudaling
- Helpt bij gericht & planmatig verbeteren
- Betere beslissingen over leerstofselectie
- Stimuleert differentiatie

Nog meer voordelen

- Leraren en leerlingen werken doelgerichter
- Ontdekking: leerlingen kunnen meer dan gedacht (niemand kent het plafond...)
- Stijgende prestaties > kinderen meer plezier en zelfvertrouwen > ouders enthousiast > leerkrachten enthousiast
- Soms ook: minder storend gedrag in de klas

Het begint met analyse..

- Analyse scores individuele leerlingen
- Analyse groepsscores
- Analyse schoolscores

Analyses individuele leerlingen; waar naar kijken?

- Actuele niveau
- Ontwikkeling in de tijd
- Discrepanties tussen vakken
- Discrepanties tussen verwachtingen en prestaties
- Vergelijking met leeftijdgenoten/norm
- Evaluatie van gestelde doelen

Analyses groepsscores; waar naar kijken?

- Actuele niveau
- Discrepanties tussen vakken
- Ontwikkeling in de tijd
- Vergelijking tussen groepen

Analyses schoolscores; waar naar kijken?

- Actuele niveau
- Ontwikkeling in de tijd
- Vergelijking met andere scholen
- Gestelde doelen
- Landelijke normen, referentieniveaus?

Maar valkuilen zijn er ook...

In de analysefase:

- Analyseren zonder vraag of doel
- Alleen kijken naar de laagpresteerders
- Te grove maatstaven/indicatoren, zoals de A B C D E indeling
- 'Oneerlijke' vergelijkingen (tussen groepen, tussen scholen)

Nog meer valkuilen

Bij het doelen stellen:

- Doelen kiezen: wanneer is het 'goed'
- Te snel ontevreden zijn
- Te snel tevreden zijn
- Wordt het een afrekencultuur?

Bieden referentieniveaus houvast?

- Aug 2010 referentieniveaus van kracht
- Referentieniveau = beheersingsniveau (taal of rekenen) op moment x
- Voor einde PO, einde VO, einde MBO
- Indeling in twee niveaus: fundamenteel niveau en streefniveau
- Te halen door resp. 75% en 50% van de leerlingen

Beleidsverwachtingen

- Kwaliteit onderwijs beter in beeld
- Kwaliteit onderwijs beter bewaakt > signaleren van zwakke scholen
- Kwaliteit onderwijs omhoog > definitie 'bodemniveau', extra prikkel & doorlopende leerlijnen

Eén standaard voor alle scholen

- Referentieniveaus gelden nationaal > voor alle scholen dezelfde standaard
- Fundamenteel niveau als 'bodem'
- Gaat dat voor alle soorten scholen werken?
- Scholen verschillen in type leerlingen

Onderzoeksresultaten

- Fundamentele niveau (2005) alleen gehaald door autochtone leerlingen met MBO/HO ouders en vanaf advies vmbo-t
- Binnen elke opleidings- of adviescategorie halen autochtone leerlingen vaker het fundamentele niveau dan allochtone leerlingen
- Allochtone en autochtone leerlingen met lage SES halen ook een lager minimumniveau vaak niet

Verschillen tussen schooltypen

- Op scholen met meer dan de helft Turkse of Marokkaanse leerlingen van laag opgeleide ouders haalt gemiddeld slechts 37% van de leerlingen het fundamentele niveau
- Op scholen met meer dan de helft leerlingen van ouders met hbo/wo-opleiding gemiddeld 84%
- Overige schooltypen tussenin
- Binnen elk schooltype nog wel verschillen

Hoe hoog moet de lat liggen?

- Referentieniveaus maken achterstandsscholen tot zwakke school > de lat ligt te hoog
- Referentieniveaus maken het 'elitescholen' makkelijk > de lat ligt te laag
- Hou bij doelen stellen rekening met type school

Van analyse naar verbeteren

- Van alleen meten en weten verandert het onderwijs niet
- Wat moet er in de klas gebeuren?
- Waarom daarbij gegevens gebruiken?

Kenmerken rekensterke scholen

- Steken energie in verbeteren kwaliteit
- Alle leerlingen krijgen de leerstof
- Taakgerichte werksfeer
- Leraren leggen goed uit
- Leerlingen actief betrokken in les
- Zorg wordt planmatig uitgevoerd
- Meer tijd besteed aan rekenen

Effectieve maatregelen

- Feedback – ook voor leerlingen!
- Meer leertijd: 60 minuten per dag + 1 uur extra voor zwakke rekenaars
- Differentiatie instructie, groepsplannen
- Leerstof goed selecteren
- Rekenproblemen vroeg signaleren
- Heldere doelen en hoge verwachtingen

Conditie in de school

- Een open cultuur en een 'wil om te weten'
- Leerkrachten centraal; het ideaal is dat leerkrachten zelf analyseren
- Gezamenlijk doelen stellen: wat willen we bereiken, op welke termijn?
- Taakopvatting: toetsen, registreren, analyseren hoort bij het vak